

Mieczysław Gajos

**Z KART HISTORII KATEDRY FILOLOGII ROMAŃSKIEJ
UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO**

W podaniu z czerwca 1945 r., przesłanym do Rady Wydziału Humanistycznego Państwowego Uniwersytetu w Łodzi, Bolesław Kielski, będący wówczas wykładowcą Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, napisał: „[...] Mam zaszczyt prosić o powołanie mnie na stanowisko profesora filologii romańskiej i przedstawienie Ministrowi Oświaty odpowiedniego wniosku o zatwierdzenie, z równoczesnym zwolnieniem mnie (– z uwagi na mój dorobek naukowy i długoletnią praktykę uniwersytecką –) od formalności habilitacyjnych.

O ileby powołanie mnie na stanowisko profesora zwyczajnego przedstawiało jakieś trudności, proszę o zaangażowanie mnie w charakterze profesora kontraktowego”.

1 października 1945 r. Bolesław Kielski rozpoczął pracę w Uniwersytecie Łódzkim na stanowisku profesora kontraktowego języka i literatury francuskiej na Wydziale Humanistycznym. Z chwilą mianowania Bolesława Kielskiego na to stanowisko, działalność naukowo-dydaktyczną zainaugurowało Studium Języka i Literatury Francuskiej. Działalność tę należało zorganizować od podstaw, bowiem w przedwojennej Łodzi nie było żadnych tradycji romanistycznych. Brak odpowiedniego zaplecza kadrowego, lokalowego, brak jakichkolwiek zasobów bibliotecznych i pomocy dydaktycznych nie zrażały jednak pierwszych pracowników studium: prof. Bolesława Kielskiego, dr Stanisławy Lazarowej oraz Adama Kotuli. Pierwszą siedzibą łódzkiej romanistyki był niewielki pokój w budynku przy ul. Lindleya, a na jego wyposażenie składały się stary stół kuchenny i dwa kuchenne krzesła.

W roku akademickim 1945/1946 studia romanistyczne rozpoczęła grupa czternastu studentów. Dwunastu z nich otrzymało w 1950 r. dyplom magistra. Pierwszą magistrantką była Jadwiga Kowalska (z domu Boleska), która z dużym zaangażowaniem i poświęceniem pracowała później w Katedrze Filologii Romańskiej. Do chwili przejścia na emeryturę w 1983 r. wykładała gramatykę opisową języka francuskiego i prowadziła zajęcia z PNJF.

Pierwsze lata działalności łódzkiej romanistyki to przede wszystkim intensyfikacja rozwoju naukowego Bolesława Kielskiego: przeprowadzenie

przewodów doktorskiego (czerwiec 1946) i habilitacyjnego (listopad 1946) na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W latach 1946–1948 ukazały się drukiem pierwsze prace prof. B. Kielskiego, poświęcone zagadnieniom językoznawczym, które były rozwijane w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych i zostały uwieńczone publikacjami z zakresu komparatystyki.

Systematyczne gromadzenie księgozbioru, pozyskiwanego z różnych źródeł, sprawiło, że w końcu pierwszego roku działalności naukowo-dydaktycznej Studium w bibliotece było już 1198 książek, co znacznie ułatwiało przygotowywanie i prowadzenie zajęć, zarówno z historii literatury francuskiej, jak i z gramatyki opisowej i historycznej.

Na lata 1947–1949 przypadł okres dynamicznego rozwoju dydaktycznego zakładu. Było to możliwe dzięki pozyskaniu nowych wykładowców, reprezentujących różne specjalności, które znalazły się w programie kształcenia filologów romanistów. Wykłady z zakresu językoznawstwa prowadził prof. B. Kielski, wykłady z zakresu literatury francuskiej prowadziły dr S. Łazarowa oraz doc. L. Łopatyńska, historię literatury hiszpańskiej i innych literatur romańskich wyładała doc. S. Ciesielska-Borkowska z UJ, a lektorem języka francuskiego był M. Gustin z Instytutu Francuskiego w Warszawie. Biorąc pod uwagę realizowany program studiów i profil badawczy zakładu, komisja wydziałowa w składzie prof. Chałasiński i prof. Z. Stieber pozytywnie zaopiniowała wniosek o zmianę nazwy jednostki na Zakład Filologii Romańskiej.

Sytuacja polityczna w kraju na początku lat pięćdziesiątych była powodem zawieszenia działalności dydaktycznej wielu jednostek uniwersyteckich kształcących neofilologów, w tym także Zakładu Filologii Romańskiej w Uniwersytecie Łódzkim. Działalność dydaktyczna Zakładu została decyzją ówczesnego Ministerstwa Oświaty zakończona w roku akademickim 1951/1952. Mimo wysiłków i starań prof. B. Kielskiego nie zezwolono na wznowienie rekrutacji na filologię romańską, pozwolono jednak na kontynuowanie badań naukowych realizowanych w Zakładzie. Potrzeba będzie aż dwudziestu lat, aby reaktywować działalność dydaktyczną łódzkiej romanistyki. Do chwili przejścia na emeryturę, co nastąpiło w roku 1960, kierownikiem Zakładu pozostał prof. B. Kielski, któremu w pracach organizacyjnych i w pracach badawczych pomagał jego jedyny asystent, mgr Kazimierz Kupisz, zatrudniony od 1 września 1956 r. Po odejściu z Uniwersytetu Łódzkiego prof. B. Kielskiego, rektor uczelni, prof. Adam Szpunar, mianował prof. Stefanię Skwarczyńską kuratorem zakładu romanistyki.

Lata sześćdziesiąte to przede wszystkim dynamiczny rozwój naukowy asystenta zakładu, mgr. Kazimierza Kupisza, który na podstawie rozprawy doktorskiej *Luiza Labé na tle swojej epoki* uzyskał w Uniwersytecie Łódzkim, w 1962 r., stopień doktora nauk humanistycznych. Sześć lat później, na

Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu, odbyło się kolokwium habilitacyjne dr. Kazimierza Kupisza na podstawie rozprawy *W kręgu myśli i sztuki Małgorzaty z Navarry*. Uzyskanie stopnia doktora habilitowanego pozwoliło na awans na stanowisko docenta. W związku z tym dotychczasowa kurator łódzkiej romanistyki, prof. S. Skwarczyńska, zgłosiła swą rezygnację z pełnionej funkcji.

W roku 1970 doc. dr hab. Kazimierz Kupisz został powołany przez rektora UŁ na kierownika Zakładu Filologii Romańskiej. Prof. K. Kupisz pozostanie na tym stanowisku przez ponad dwadzieścia lat, aż do chwili odejścia na emeryturę w 1991 r.

Jeszcze w fazie przygotowywania rozprawy habilitacyjnej przez dr. K. Kupisza, kurator Zakładu, prof. S. Skwarczyńska, podjęła starania o reaktywowanie działalności dydaktycznej łódzkiej romanistyki. Jej usilne zabiegi o możliwość kształcenia przyszłych romanistów zostały uwieńczone zgodą ministerstwa na wznowienie naboru na I rok studiów na filologii romańskiej w Uniwersytecie Łódzkim, począwszy od 1 października 1971 r. W chwili wznowienia działalności dydaktycznej Zakład Filologii Romańskiej wchodził w skład Instytutu Filologii Obcych, a po jego rozwiązaniu w 1973 r. uzyskał status samodzielnej jednostki administracyjnej i funkcjonuje odtąd jako Katedra Filologii Romańskiej.

Z chwilą reaktywowania działalności dydaktycznej romanistyki, studia na I roku rozpoczęło 30 osób. Obok doc. K. Kupisza zajęcia dydaktyczne prowadzili: dwaj wykładowcy z Francji, Jean-Paul Ferry i Lucien Lasnier, asystentki mgr Ewa Janiszewska-Kozłowska oraz mgr Agnieszka Geiger, a także prof. S. Skwarczyńska oraz mgr J. Kowalska.

Dwudziestoletni okres działalności Katedry pod kierownictwem prof. K. Kupisza to okres wzmożonej współpracy i wymiany naukowej z ośrodkami uniwersyteckimi we Francji, Włoszech i Niemczech. Współpraca naukowa rozwija się głównie w zakresie literatury XVI w., co ściśle wiąże się z profilem badań naukowych, realizowanych przez kierownika Katedry i jego asystentów. Rozwija się także współpraca w zakresie metodyki nauczania języka francuskiego jako obcego, zwłaszcza dzięki zaangażowaniu i kontaktom dr W. Roszczynowej.

Rok 1979 jest ważny w historii naukowej Katedry, bowiem mgr Ewa Kozłowska-Janiszewska jako pierwsza doktorantka doc. K. Kupisza uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych, nadany jej uchwałą Rady Wydziału Filologicznego UŁ na podstawie przedłożonej rozprawy *Stefan de La Boétie na tle epoki* i jej publicznej obrony. Kolejne doktoraty pracowników Katedry zostały sfinalizowane w latach osiemdziesiątych: 1982 dr Jan Kortas (językoznawstwo), 1984 dr Krystyna Antkowiak (literatura XVI w.), 1985 dr Alicja Sobczak (metodyka nauczania języka francuskiego), 1987

dr Alicja Kacprzak (językoznawstwo), 1988 dr Mieczysław Gajos (językoznawstwo stosowane).

Po doktoracie w Uniwersytecie Warszawskim w 1982 r., została zatrudniona na stanowisku adiunkta dr Teresa Jaroszevska, której powierzono zajęcia z gramatyki historycznej języka francuskiego.

Niestety, w dwudziestoletniej historii Katedry, kierowanej przez prof. K. Kupisza, nie było żadnej habilitacji. Brak odpowiedniej liczby samodzielnych pracowników naukowych spowodował wstrzymanie rekrutacji na I rok studiów w roku akademickim 1983/1984. Podjęte próby i wysiłki kierownika Katedry o pozyskanie samodzielnych pracowników zostały uwieńczone zatrudnieniem dwóch docentów: Aleksandra Mileckiego – literaturoznawcy z zakresu współczesnej literatury francuskiej i Rościława Pazuchina – językoznawcy hispanisty. To posunięcie kadrowe pozwoliło na wznowienie rekrutacji w roku akademickim 1984/1985. Doc. R. Pazuchin pracował w Katedrze do 1986 r., natomiast doc. A. Milecki do 1994 r. Przez kilka lat łódzką romanistykę wspierał także doc. dr hab. Marek Gawelko, który prowadził seminarium magisterskie z językoznawstwa oraz wykłady i ćwiczenia z gramatyki historycznej.

W roku 1989/1990 został zatrudniony dr Waczesław Nowikow, dzięki któremu rozwinęła się półspecjalizacja hispanistyczna.

Siedzibą łódzkiej romanistyki w latach 1971–1991 był budynek mieszczący się przy ul. Piramowicza 6.

Rok 1991 przyniósł nie tylko zmianę siedziby Katedry Filologii Romańskiej, która została przeniesiona do budynku przy ul. Sienkiewicza 21, lecz także zmianę na stanowisku kierownika. Po odejściu na emeryturę prof. K. Kupisza władze uczelni powierzyły obowiązki kierownika Katedry prof. Józefowi Sypnickiemu – językoznawcy z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Nowy kierownik zaproponował istotne zmiany strukturalne i programowe w Katedrze. W celu sprawnego i efektywnego kierowania działalnością naukowo-badawczą i zapewnienia właściwego, dynamicznego rozwoju młodszej kadry naukowej, jej nowy kierownik uznał za celowe wyodrębnienie w strukturze katedry trzech zakładów, odpowiadających merytorycznie trzem podstawowym specjalnościom. Taka reorganizacja Katedry miała także sprzyjać podniesieniu poziomu działalności dydaktycznej. W tej sprawie złożony został odpowiedni wniosek i decyzją władz uczelni wyodrębniono w Katedrze Filologii Romańskiej Uniwersytetu Łódzkiego: Zakład Literatur Romańskich, którego kierownikiem został prof. dr hab. A. Milecki, Zakład Języków Romańskich, którym kierował doc. dr hab. M. Gawelko oraz Zakład Dydaktyki Języków Romańskich, kierowany przez prof. dr. hab. Józefa Sypnickiego. Po tragicznej śmierci prof. A. Mileckiego w 1994 r., kierownictwo Zakładu Literatur Romańskich objął prof. dr hab. Zbigniew

Naliwajek z Uniwersytetu Warszawskiego. Prof. Z. Naliwajek nie tylko wzmocnił kadrowo łódzką romanistykę, lecz także przyczynił się znacząco do rozwoju naukowego pracowników podległego mu zakładu. Realizowane programy badawcze, liczne konferencje naukowe o zasięgu międzynarodowym dawały młodszym pracownikom możliwość prezentacji swych osiągnięć naukowych w kraju i w zagranicznych ośrodkach uniwersyteckich. Mimo ogromu pracy, włożonej przez prof. Z. Naliwajka w efektywne funkcjonowanie Zakładu i jego rozwój, kształcenie doktorantów, a także dydaktykę prowadzoną ze studentami, podjęto decyzję rozwiązującą z nim umowę o pracę z początkiem roku akademickiego 2004/2005. Przyczyną zwolnienia była polityka kadrowa prowadzona w uczelni wobec profesorów zatrudnionych w UŁ na drugim etacie.

Kolejna reorganizacja struktury Katedry miała miejsce w 1995 r. Na wniosek prof. dr. hab. Józefa Sypnickiego powołano Zakład Języków i Literatur Iberoromańskich. Potrzeba powołania nowego zakładu wyniknęła z rosnącego zainteresowania językiem, kulturą i cywilizacją iberoromańskiego obszaru językowego. Na takie rozwiązanie pozwalała ówczesna sytuacja kadrowa Katedry. W 1993 r. habilitował się dr W. Nowikow, który jako pierwszy w Polsce uzyskał stopień doktora habilitowanego z zakresu językoznawstwa hiszpańskiego. W składzie tworzonego zakładu znaleźli się również dr Bogusław Ryczko, iberysta prowadzący zajęcia z kultury i cywilizacji Hiszpanii, lektor hiszpański mgr Susana Grande oraz mgr Ewa Swenderska, zatrudniona na stanowisku asystenta. Powołanie Zakładu Języków i Literatur Iberoromańskich przyczyniło się w dużym stopniu do udoskonalenia procesu dydaktycznego na istniejącej specjalizacji hispanistycznej.

Rok 1995 przyniósł także zmianę na stanowisku kierownika Zakładu Nauczania Języków Romańskich. Obowiązki te przejął po prof. J. Sypnickim, dr hab. Mieczysław Gajos, który, na podstawie rozprawy *Reprezentacje graficzne w dydaktyce języka obcego*, uzyskał stopień doktora habilitowanego w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Rok później dr hab. Mieczysław Gajos został nowym kierownikiem Katedry Filologii Romańskiej. Funkcję tę pełni już trzecią kadencję. Na wniosek kierownika Katedry, będącego specjalistą z zakresu glottodydaktyki, został zatwierdzony nowy program studiów, w którym obok istniejących już wcześniej specjalizacji literaturoznawczej, językoznawczej i glottodydaktycznej dano studentom IV i V roku możliwość specjalizowania się w zakresie traduktologii. W 1998 r. w strukturze Katedry Filologii Romańskiej rozpoczyna działalność naukowo-dydaktyczną Zakład Traduktologii, kierowany przez prof. Józefa Sypnickiego.

W latach 1990–2004 nastąpiła wyraźna intensyfikacja prac badawczych, które zaowocowały wypromowaniem kilku doktorów habilitowanych i kilku doktorów. Stopień doktora habilitowanego otrzymali: Wiaczesław Nowikow

z językoznawstwa hiszpańskiego (1993), Mieczysław Gajos z zakresu językoznawstwa stosowanego (1995), Teresa Jaroszevska z językoznawstwa francuskiego (1999), Alicja Kacprzak z językoznawstwa francuskiego (2000) oraz Magdalena Lipińska także z językoznawstwa francuskiego (2004). Doktoraty z zakresu literaturoznawstwa otrzymali: Izabella Gutewicz (1990), Witold Pietrzak (1993), Agnieszka Kłosińska (1999), Tomasz Kaczmarek (1999), Anita Staroń (2003). W zakresie językoznawstwa przewody doktorskie przeprowadzili pomyślnie: Dariusz Bralewski (1994), Jacek Florczak (1997), Magdalena Szeplińska (1998), Marek Baran (2000) oraz Artur Gałkowski (2002).

W 2005 r. Katedra Filologii Romańskiej Uniwersytetu Łódzkiego jest nowoczesnym centrum badań romańskich, prowadzonych w trzech językach: francuskim, hiszpańskim i włoskim oraz w czterech podstawowych dziedzinach: literaturoznawstwo, językoznawstwo, glottodydaktyka i traduktologia. Prace badawcze i zajęcia dydaktyczne ze studentami romanistyki są prowadzone przez sześciu samodzielnych pracowników naukowych: trzech profesorów tytularnych i trzech doktorów habilitowanych, dziewięciu adiunktów, trzech wykładowców, pięciu asystentów i doktorantów oraz pięciu lektorów i wykładowców, będących obcokrajowcami. Absolwenci Katedry Filologii Romańskiej UŁ kończą studia magisterskie ze znajomością dwóch języków romańskich i posiadają odpowiednie przygotowanie teoretyczne i praktyczne, umożliwiające im podjęcie pracy w różnych sektorach, w tym także w szkolnictwie na wszystkich poziomach nauczania.

W sześćdziesięcioletniej historii łódzkiej romanistyki były «les hauts et les bas». Przez jej mury przewinęło się wielu pracowników i setki studentów. Romanistyka łódzka, która rozpoczynała swoją działalność w 1945 r. bez wcześniejszych tradycji naukowych i dydaktycznych, stała się w ciągu tych kilkudziesięciu lat liczącym się ośrodkiem studiów romańskich nie tylko w kraju, ale i poza jego granicami. Wymiernym dowodem uznania dla Katedry było przyznanie jej w 2003 r. przez Komisarza Unii Europejskiej ds. Edukacji i Kultury oraz ministra edukacji narodowej prestiżowego Europejskiego Certyfikatu Jakości *European Label 2003*.

Bibliografia

- Kielski B., Kowalska J. (1973), *Z dziejów Katedry Filologii Romańskiej UŁ*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki humanistyczno-społeczne, Ser. I, z. 98, s. 3–16.
Kupisz K. (1979), *Z kroniki katedry*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki humanistyczno-społeczne, Ser. I, z. 64, s. 3–16.
50 lat Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego (1952–2002) (2002), Łódź.